

Вища освіта, 2002. – 252 с.

7. Баканов М.И. Теория анализа хозяйственной деятельности / М. И. Баканов, А.Д. Шеремет. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 416 с.
8. Задорожный Г.В. Экономическая безопасность и теневая экономика / Задорожный Г.В., Иващенко П.А., Тютюнникова С.В. – Харьков : ХИМБ, 1999. – 208 с.
9. Минцберг Г. Школы стратегий / Минцберг Г., Альстренд Б., Лэмпел Дж. – СПб. : Питер, 2000. – 336 с.
10. Окен В. Основные направления экономической политики / Окен В. – М. : Экономика, 1996. – 337 с.
11. Павленко Р. Много, помалу / Р. Павленко, А. Павлов // Бизнес. – 2001. – № 20 (435). – С. 66–68.
12. Николайчук О. Наши их глазами / О. Николайчук // Бизнес. – 1999. – № 28 (339). – С. 56–57.
13. Гурова Т. Рынок хочет низких цен и новизны / Т. Гурова // Эксперт. – 2002. – № 32 (338). – С. 33–34.
14. Шкварук Л.О. Проблеми забезпеченості власними обіговими коштами підприємств швейної промисловості України / Л.О. Шкварук // Наук. вісник НЛТУ України: Економіка, планування і управління галузі : збірник наук.-тех. праць . – 2009. – Вип. 19.7. – С. 172–173.

Надійшла 02.05.2012; рецензент: д. е. н. Нижник В. М.

УДК 658 (589+152):62(043.5)

О. Є. ГРОМОВА

Хмельницький національний університет

СКЛАДОВІ ЕЛЕМЕНТИ МОТИВАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Описані складові елементи мотиваційного механізму активізації інноваційно-інвестиційної діяльності машинобудівних підприємств та визначено взаємодію його елементних блоків.

We describe the components of the motivational mechanism of activation of innovative investytsiynosti of machine-building enterprises and determined its interaction element blocks

Ключові слова: мотиваційний механізм, інноваційно-інвестиційна діяльність, інвестиційні ресурси, інвестиційний проект.

Вступ. Активізація нормальної інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств України є одним з основних напрямів стабілізації та розвитку національної економіки. Слід зауважити, що дослідження цілої низки питань, пов'язаних з інноваціями, завжди знаходилося в центрі уваги економічної науки. Це обумовлено тим, що інновації торкаються глибинних основ господарської діяльності вітчизняних підприємств та визначають процес економічного зростання в цілому.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств присвячені наукові роботи як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, зокрема І. Ансоффа, Н. Бекера, Т. Білоброва, І. Бланка, М. Денисенка, В. Геєця, О. Кузьмін, О. Лапко, В. Нижника, Ж. Новицької, В. Петрушевської, В. Семиноженка, Г. Смоквіної, Л. Федулової, Р. Фагхутдінова, В. Федоренка, Л. Чорної, Т. Бернса, С. Харрісона, П. Харків та інших, які зробили значний внесок у дослідження в цьому напрямку. Метою даного дослідження є визначення основних складових, які будуть покладені в основу мотиваційного механізму активізації інноваційно-інвестиційної діяльності машинобудівних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження проблем, пов'язаних з необхідністю стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності сучасних машинобудівних підприємств, та пошук шляхів їх вирішення сприяли виробленню відповідного підходу до формування такого мотиваційного механізму. Елементи мотиваційного механізму активізації інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств наведено на рис. 1.

Побудова самого мотиваційного механізму активізації інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств повинна враховувати основні питання. Зокрема, відомо, що більшості підприємств машинобудування необхідні інвестиційні ресурси та спроможність (здатність) підприємства до інвестицій. З точки зору зовнішнього впливу (стимулу) мотиваційний механізм активізації інноваційно-інвестиційної діяльності може бути виражений через систему встановлених державою форм, видів і методів організації відносин, пов'язаних з інвестуванням [1]. У контексті сутності мотиваційного механізму необхідно розкрити склад його елементів. До основних методів відносять такі методи, як планування; оподаткування; інвестиційне кредитування; венчурне фінансування; дисконтування тощо. Іншим важливим складовим елементом є інструменти, що слугують для реалізації цих методів, – важелі, які характеризують дії таких методів, як податковий кредит; банківський кредит та лізинг; венчурний капітал; грошові цільові фонди, грошові потоки від інвестиційної діяльності.

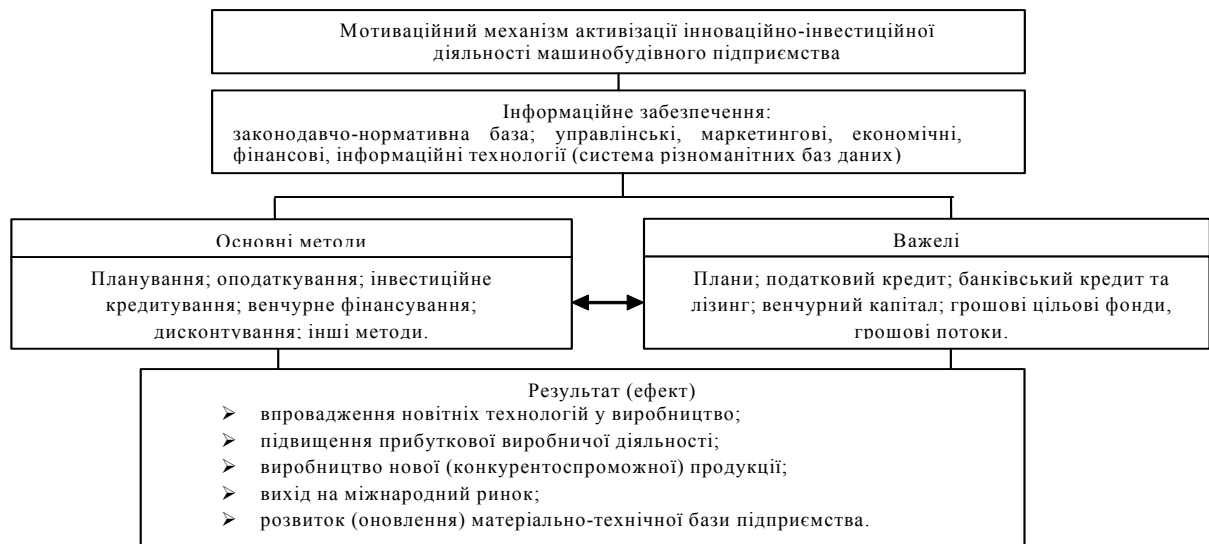


Рис. 1. Елементи мотиваційного механізму активізації інноваційно-інвестиційної діяльності машинобудівного підприємства

Реалізація на практиці різноманітних методів мотиваційного механізму активізації інноваційно-інвестиційної діяльності машинобудівних підприємств завдяки дії важелів дозволить отримати результати, до яких прагне (має мотиви) підприємство. Такими результатами можуть бути впровадження новітніх технологій у виробництво; розвиток (оновлення) матеріально-технічної бази, підвищення ефективності виробничої діяльності, виробництво нової (конкурентоспроможної) продукції, диверсифікація діяльності підприємства та його вихід на міжнародний ринок. Мотиваційний механізм значною мірою залежить від компетенцій керівництва підприємства та кваліфікації його персоналу [2].

Зважаючи на викладене вище, пропонуємо формувати мотиваційний механізм активізації інноваційно-інвестиційної діяльності машинобудівних підприємств за окремими елементними блоками (рис. 2).

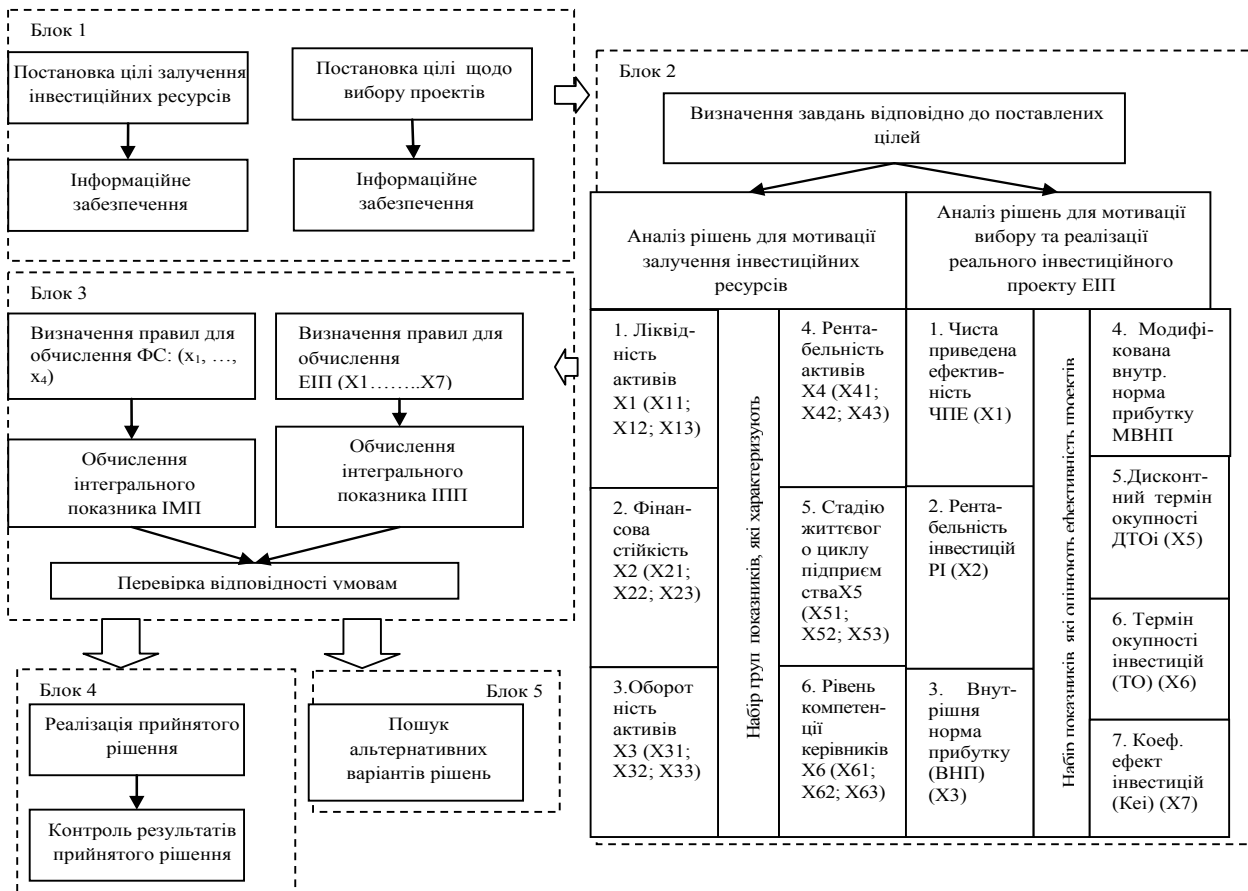


Рис. 2. Елементні блоки мотиваційного механізму активізації інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства

Як бачимо, перший блок передбачає постановку цілей. Такими цілями є залучення необхідних для інвестування ресурсів, вибір та оцінка ефективності реальних інвестиційних проектів. Тобто визначається пріоритетна ціль і основним мотивом для підприємства є притягнення інвестицій. Для цього необхідна відповідна інформаційна база (використовується фінансова та статистична звітності конкретного підприємства).

Другий блок включає основні завдання, визначення яких залежить від поставлених цілей та наявного інформаційного забезпечення. У випадку, коли основна мета – залучення коштів для здійснення інвестицій, в такому випадку формується набір відповідних показників, які дозволяють оцінити фінансовий стан підприємства ФС, а саме:

$ПЛ(x_1)$ – група показників, за допомогою яких визначається ліквідність активів підприємства; x_{11} – коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності), x_{12} – коефіцієнт загального покриття, x_{13} – коефіцієнт загальної заборгованості.

$ПС(x_2)$ – група показників, що характеризує фінансову стійкість підприємства, яка визначається структурою капіталу підприємства; x_{21} – коефіцієнт автономії, що показує, в якій мірі використовуються даним підприємством його активи, що сформовані за рахунок власного капіталу. x_{22} – коефіцієнт фінансування; x_{23} – коефіцієнт маневреності (мобільності) показує, яка частина власного капіталу не закріплена у цінностях мобільного характеру та знаходиться у формі, що дозволяє вільно маневрувати цими коштами.

$ПО(x_3)$ – група показників, що дозволяє проаналізувати оборотність активів підприємства; коефіцієнти оборотності активів x_{31}, x_{32} – тривалість обороту всіх активів розраховується у днях.

$ПО(x_4)$ – група показників, що характеризують рівень рентабельності активів підприємства. x_{41} – коефіцієнт прибутковості всіх використовуваних активів підприємства (%), характеризує рівень чистого прибутку, що генерується всіма активами підприємства і які знаходяться в його користуванні по балансу. x_{42} – рівень рентабельності оборотних активів; x_{43} – коефіцієнт рентабельності власного капіталу, або коефіцієнт фінансової рентабельності, характеризує рівень прибутковості власного капіталу, який вкладений у підприємство. x_{44} – коефіцієнт прибутковості реалізації продукції, характеризує прибутковість виробничої діяльності підприємства.

Суттєвим якісним аспектом активізації інноваційно-інвестиційної діяльності машинобудівного підприємства є його імідж (ІП), для характеристики якого обрано такі показники ІП (x_5, x_6): ЖЦ (x_5) – стадія життєвого циклу підприємства; ПЗК (x_6) – рівень кваліфікації (компетенції) та особисті якості керівника підприємства [3].

Дані показники показники ІП (x_5, x_6) обчислимо експертним методом. Стадія життєвого циклу нами визначена шляхом проведення динамічного аналізу. До уваги взято показники: динаміки обсягу продукції, динаміки загальної суми активів, динаміки суми власного капіталу, динаміки суми прибутку. Професійні здібності керівництва підприємства оцінено з допомогою методики, яка розкрита вище. Тут, хочемо зазначити наступне: фінансовий стан підприємства багато в чому залежить від компетенції і професіоналізму керівників підприємства, їх вміння враховувати зміни внутрішнього і зовнішнього середовища, зокрема: вплив економічних умов господарювання, розвиток техніки і технології, платоспроможний попит і рівень доходів споживачів, податкову і кредитну політику Уряду України, законодавчі акти з контролю за діяльністю підприємства, зовнішньоекономічні зв'язки, систему цінностей в суспільстві.

З метою активізації інноваційно-інвестиційної діяльності, підприємство, маючи потреби в залученні коштів для інновацій та отримавши необхідні інвестиційні ресурси, буде приймати рішення щодо вибору та оцінки ефективності реального інвестиційного проекту (блок 2). Використання для цього відповідних методів дасть змогу всебічно оцінити ефективність інвестиційного проекту [4].

Третій блок пропонованого механізму є дуже важливим, адже саме тут визначаються основні правила для ідентифікації кожного показника та подальшого їх врахування. Таким чином, визначається інтегральний показник ІМП (x_1, \dots, x_6) на основі визначених правил.

Основні правила для кількісних показників ФС (фінансовий стан) наступні. Для ІП (x_1): x_{11} – коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності), рекомендоване значення цього показника $x_{11} \geq 0,2$; x_{12} – коефіцієнт загального покриття, рекомендоване значення $x_{12} \geq 1$; x_{13} – коефіцієнт загальної заборгованості, має нормативне значення $x_{13} \geq 0,2$. За умови відповідності рекомендованому значенню кожного з показників x_{11}, x_{12}, x_{13} кількість балів становитиме (по кожному показнику) 3 бали, у протилежному випадку – 1 бал.

Для показника ПС (x_2): x_{21} – коефіцієнт автономії, що показує, у якій мірі використовуються

даним підприємством його активи, що сформовані за рахунок власного капіталу. Рекомендоване значення показника $x_{21} \geq 0,5$. x_{22} – коефіцієнт фінансування, рекомендоване значення $x_{22} \geq 0,5$. x_{23} – коефіцієнт маневреності (мобільності). Рекомендоване значення $x_{23} \leq 1$. За умови відповідності рекомендованому значенню кожного з показників x_{21} , x_{22} , x_{23} кількість балів становитиме (по кожному показнику) 3 бали; якщо ні, тоді – 1 бал.

Для показника $ПО(x_3)$: коефіцієнт оборотності активів x_{31} повинен мати тенденцію до підвищення; коефіцієнт x_{32} повинен мати тенденцію до зниження. За умови відповідності рекомендованому значенню кожного з показників x_{31} , x_{32} кількість балів становитиме (по кожному показнику) 3 бали, у протилежному випадку – 1 бал.

Для показника $ПП(x_4)$: x_{41} – коефіцієнт прибутковості всіх використовуваних активів – тенденція до підвищення. x_{42} – коефіцієнт прибутковості всіх оборотних активів – тенденція до підвищення. x_{43} – коефіцієнт рентабельності власного капіталу, або коефіцієнт фінансової рентабельності – тенденція до підвищення. x_{44} – коефіцієнт прибутковості реалізації продукції – тенденція до підвищення. За умови відповідності рекомендованому значенню кожного з показників x_{41} , x_{42} , x_{43} , x_{44} кількість балів становитиме (по кожному показнику) 3 бали, якщо ні, тоді – 1 бал.

Врахування показника $\Phi C : (x_1, \dots, x_4)$ рекомендується здійснювати шляхом обчислення суми всіх балів і беручи до уваги всі варіанти. Отримаємо таблицю 1, яка дає можливість оцінити фінансовий стан підприємства. В таблиці 1 наведені коефіцієнти фінансового стану підприємства ΦC , які мають відповідні значення, що залежать від стійкості фінансового стану. Значення цих показників визначені експертним методом.

Таблиця 1

Визначення фінансового стану підприємства

Рівні мотивації на основі оцінки показників фінансового стану	Інтервал зміни, в балах	Значення ΦC , в балах
1. Високий рівень мотивації. Фінансовий стан у відмінній формі	25-33	$\Phi C_1 = 2$
2. Середній рівень мотивації. Фінансовий стан у хорошій формі.	16-24	$\Phi C_2 = 1$
3. Низький рівень мотивації. Фінансовий стан з середнім ризиком.	9-15	$\Phi C_3 = 0,5$

Таким чином, можна скласти таблицю інтегрального якісного показника $ІП(x_5, x_6)$ (табл. 2), в основі якого пропонується набір відповідних показників, які отримують оцінку в балах. Сума балів за всіма показниками дають підставу визначити той чи інший рівень іміджу підприємства (ІП).

Блок 3 передбачає й обчислення інтегрального показника $ІІП(x_1, \dots, x_7)$, який проводиться на основі обраних найбільш важливих (залежно від цілі, яка ставиться) методів (вони наводяться у Блоці 2). Узагальнення здійснюється з врахуванням усіх взаємозв'язків між розглянутими показниками. Можливе різне впорядкування реальних інвестиційних проектів за пріоритетністю вибору залежно від критерію, що використовується. Прийняте остаточне рішення на основі сформованого вирішального правила має відповідати поставленій меті.

Таблиця 2

Правила: рівні якісних показників

Низький рівень $ІП(x_5, x_6)$	Середній рівень $ІП(x_5, x_6)$	Високий рівень $ІП(x_5, x_6)$
$0 \leq ІП \leq 2$	$2 \leq ІП \leq 4$	$4 \leq ІП \leq 6$
$ІП \min = 0$	$ІП \text{доп.} = 1$	$ІП \max = 1,5$

Визначимо основні правила для $ІІП(x_1, \dots, x_7)$. Показник x_1 (ЧПЕ) дозволяє отримати узагальнену характеристику результату інвестування, він має рекомендоване значення $x_1 \geq 0$. x_2 – індекс рентабельності інвестицій (PI) має нормативне значення показника: $x_2 \geq 0$. x_3 – показник внутрішньої норми прибутку (ВНП), рекомендоване значення цього показника $x_3 \geq ВКС$ (ВКС – середньозважена вартість капіталу). Значення показника x_4 модифікованої внутрішньої норми прибутку (МВНП): $x_4 \geq ВКС$. Показник x_5 – дисконтний термін окупності інвестиції (ДТО), його значення: $x_5 \geq ІС$. Обчислення

показника x_6 визначає показник терміну окупності інвестицій (PP), що входить до традиційної групи показників, його значення: $x_6 \geq IC$. Коефіцієнт ефективності інвестицій (KEI) порівнюється (найчастіше) з коефіцієнтом рентабельності авансованого капіталу (P_k), який розраховується шляхом ділення загального чистого прибутку підприємства на загальну суму коштів, що авансовані в його діяльність. За умови відповідності рекомендованому значенню кожного з показників

$$x_1, x_2, x_3, x_4, x_5, x_6, x_7$$

кількість балів становитиме (по кожному показнику) 3 бали, в протилежному випадку – 1 бал.

Четвертий блок запропонованого механізму враховує при найбільших значеннях інтегральних показників (відповідно визначених правил) реалізацію прийнятих рішень та контроль їх результатів. У першому випадку машинобудівне підприємство є спроможним для інвестицій і може розраховувати на залучення необхідних інвестиційних ресурсів (може зацікавити інвестора). У другому випадку – інвестиційний проект є ефективним і може бути реалізованим. І, навпаки, при невідповідності визначеним правилам та числовим значенням, керівництву підприємства необхідно шукати альтернативні варіанти рішень.

Висновки. Таким чином, запропоновані складові елементи мотиваційного механізму активізації інноваційно-інвестиційної діяльності машинобудівних підприємств дозволяють залучити необхідні інвестиційні ресурси для здійснення ефективної інноваційно-інвестиційної діяльності (внутрішні мотиви); здійснити вибір реального інвестиційного проекту, оцінити можливі ефекти та ризики від практичного його втілення на машинобудівному підприємстві.

Література

1. Харів П. С. Активізація інноваційної діяльності промислових підприємств регіону : [моногр.] / П. С. Харів, О. М. Собко. – Т. : Екон. думка, 2003. – 180 с.
2. Кузьмін О. Є. Фактори інноваційного розвитку підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.experts.in.ua/ua/baza/analytic/detail.php?ID=11391
3. Денисенко М. П. Стратегічна місія інноваційної діяльності та шляхи її активізації / М. П. Денисенко, Я. В. Риженко // Проблеми науки. – 2007. – № 6. – С. 10–16.
4. Білоброва Т. О. Проблеми мотивації інноваційної діяльності: світова практика та українські реалії Т. О. Білоброва // Культура народів Причорномор'я. – 2006. – № 78. – С. 9–13.

Надійшла 01.05.2012

УДК 658.27

I. С. СУГАК

Хмельницький національний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ У ВИЗНАЧЕННІ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуті теоретичні підходи щодо сутності визначення поняття «потенціал підприємства».

In the articles considered theoretical approaches of essence of determination of concept «potential of enterprise».

Ключові слова: потенціал підприємства, підприємницький потенціал підприємства, ресурси, активи, розвиток.

Постановка проблеми. За сучасних умов розвитку національної економіки збільшується роль і значення діяльності суб'єктів господарювання. Від їх потенціалу, можливостей функціонування в ринковій системі та випуску конкурентоспроможної продукції залежить рівень національної економіки. Через те, питання визначення, оцінки та підвищення рівня потенціалу промислових підприємств є актуальними і необхідними у розвитку як науки, так і практики їх функціонування. У статті необхідно розкрити основні відмінності та підходів до визначення «потенціалу підприємства».

Аналіз останніх досліджень. Основна маса публікацій з економічної теорії як вітчизняних, так і зарубіжних вчених присвячена потенціалу підприємства. Ми маємо цілий список робіт таких авторів, як Абалкін Л.І., Анчишкін О.І., Архангельський В.М., Бачевський Б.С., Белова С.А., Бузько І.Р., Вайц В.А., Довбенко В.І., Должанський І.З., Іванов Н.І., Краснокутська Н.С., Немцінов В.С., Олексюк О.І., Омеляничук О.П., Репіна І.М., Черніков Д.А., Фігурнов Є.Б., Федоніна О.С. та інші; кожен з них має свій підхід у визначенні потенціалу підприємства.

Основною метою статті є дослідження та визначення сутності категорії «потенціал підприємства».

Виклад основного матеріалу дослідження. Для визначення потенціалу підприємства як об'єкта дослідження економічної науки зупинимось на теоретичних підходах до визначення категорії «потенціал підприємства» в дослідженнях вітчизняних і закордонних вчених-економістів. Тлумачний словник